

WILLEM HOOGVEEEN KUNSTENAAR

WERKEN TUSSEN POLDER EN MAATSCHAPPIJ

NUMMER 8 - Tekens in het landschap

Woord vooraf

Willem Hoogeveen heeft een enorm oeuvre achtergelaten! Groot werk, klein werk, objecten, schilderijen, schetsen. Daarnaast is er een groot archief vol krantenberichten en artikelen. We willen die nalatenschap beetje bij beetje ontsluiten. Dat doen we door het publiceren van deze boekjes. Die worden in kleine oplage gedrukt; we zetten ze ook op de website van de KVF: www.flevokunst.nl
Dit is het achtste nummer.

Dit nummer gaat over de tekeningen die Willem maakte in het landschap, zoals de werken in bloemenvelden die de landelijke kranten haalden.

Het begon in 1993, met project *Ploegen* en een jaar later met de omcirkeling van Schokland, waarover we in boekje 4 uitgebreid verslag hebben gedaan. Een jaar later gebruikten Willem en Cor Sonke lappen stof die over waren voor een reusachtige tekening. Vingeroefeningen, zou je kunnen zeggen voor de latere tulpenprojecten. Zodra de kans zich voordeed, greep Willem die met beide handen aan en begon hij te organiseren. Want zulke grote werken maak je niet alleen. Daar heb je menskracht voor nodig, collega's, daar heb je enthousiaste liefhebbers voor nodig die met jou iets groots willen ondernemen. Willem was bij die ondernemingen de voortrekker en hij wist zich te omringen met mensen die allemaal een eigen rol speelden. De een had het land, de ander had de materialen, de derde had de tijd. En wij doen verslag.

JannieKeuper/Hein Walter

Colofon

Deze boekjes worden uitgegeven door *stichting Luchtkastelen*, de *Kunstenaars Vereniging Flevoland* en *stichting De Zijderups*.

De boekjes komen onregelmatig uit.

De boekjes kosten €10,- per stuk, inclusief porto en zijn te bestellen via de administratie.

Rekeningnummer Luchtkastelen:
NL81 SNSB 0928 4204 26

Redactie:

Hein Walter

Administratie

heinwalter@tiscali.nl
06 51924882

Ploegen - 1993

Najaar 1993:

Een aantal kunstenaars uit de KVF gaat een experiment aan met landbouwgrond. Op het land van Digny van de Dries worden drie grote figuren gemaaid en gefrees.

Voorgeschiedenis:

Tijdens, 'Wachtwoord Hemeloord', het derde objectenpark van de KVF op Schokland, vond een ontmoeting plaats met Bert Bulk. Hij had een idee: een samenwerking tussen boeren en kunstenaars. Op de nabijgelegen landbouwgrond van zijn vader bijvoorbeeld met een ploeg vormen aanbrengen. Met dit voorstel werd de basis gelegd voor Ploegen.

In de lente van 1993 besloten Willem Hoogeveen, Erik Petersen, Marijke De-moet, Bob van Walderveen, Willem de Wolf, Margreet van de Pels en Bert Bulk om het plan verder vorm te geven. De KVF kon na de graanoogst over een stuk stoppeland van de familie Bulk beschikken.

De eerste opzet was om daar met een ploeg vormen in aan te brengen. Er ging een uitnodiging naar alle leden van de vereniging om hierover na te denken en schetsontwerpen op te sturen.

Omdat niemand van ons ervaring had met dit soort 'land-art', wilden we in eerste instantie niet teveel ruchtbaarheid geven aan dit project, zodat we met een gerust hart zouden kunnen experimenteren.

Er kwamen reacties binnen van Arend Roosenschoon, Frits Breekveldt, Willem Hoogeveen en Abraham Westerdijk. Uiteindelijk is geen van deze ontwerpen volledig uitgevoerd, maar zijn er alleen details gebruikt.

Het uitgangspunt van de werkgroep was dat we in eerste plaats wilden onderzoeken waar onze mogelijkheden lagen. Welke vormen zijn op grote schaal uitvoerbaar, welke machines moeten we gebruiken, wat kunnen die dingen, hoeveel mankracht hebben we nodig, hoeveel tijd kost het en lukt het ons om een ontwerp van papier juist weer te geven op een groot oppervlak.

In juni begonnen we met een kleinschalige proefneming op het land van Ko van de Dries.

Het was de bedoeling dat we eind juli, begin augustus op het land van de familie Bulk terecht konden, maar helaas was de maand juli uitzonderlijk nat, waardoor het oogsten enkele weken verschoven werd. Hierdoor liep de planning grondig in de war en waren we genoodzaakt onze plannen uit te stellen.

Digny van de Dries, biologisch en dynamisch landbouwer te Ens, stelde zijn land beschikbaar voor de uitvoering van onze plannen.

Hij stelde als voorwaarde dat de grond alleen licht bewerkt mocht worden; het oorspronkelijke idee om te gaan ploegen verviel hiermee.

Op een stuk land van 300 bij 800 meter, onderverdeeld in klaver, grasland en klaver, mochten we door frezen en maaien figuren aanbrengen. Na enig wikken en wegen besloten we dat we drie figuren zouden maken waarin zoveel mogelijk verschillende mogelijkheden in verweven zouden worden. Bij elkaar vormden de drie figuren een thematische eenheid.

Vanaf het eerste moment reageerden mensen heel spontaan op ons idee. We kregen gratis gereedschappen en (landbouw)machines tot onze beschikking van boeren uit de buurt. Digny verleende ruimschoots zijn medewerking.

In de week van 18 t/m 23 oktober hebben we met een aantal toegewijde vrijwilligers op het land gewerkt en het plan uitgevoerd. Dat lukt uitstekend. Er waren genoeg mensen en machines en het was prachtig herfstweer. De figuren werden in het grasland gefreesd en in de twee stukken klaverland gemaaid. Na een week hard werken was het klaar.

(Door Jan Grisnich)

ENS - Op hoge kaplaarzen sopen we door de bagger, verbaasd nagestaard door een groepje schapen. Een snijdende wind, invallende schemeringen een somber laaghangend wolkendek wat één wordt met het vlakke polderlandschap. Niet bepaald het beeld van een expositieruimte waar kunst getoond wordt. Een groep Flevolandse kunstenaars heeft het land van boer Digny van de Dries uit Ens bewerkt tot kunst. Zaterdag werd het resultaat getoond.

De akker van het biologisch landbouwbedrijf van Digny van de Dries aan de Zwijnsweg ziet er op het eerste gezicht niet uit als 'land-art.' Pas na goed kijken worden in de aarde contouren van cirkelvormige figuren zichtbaar. Het geheel kun je alleen vanuit 'hogere sferen' zien, want de vormen beslaan een oppervlakte van 300 bij 800 meter. Deze week worden vanuit een vliegtuigje foto's gemaakt van het resultaat. Maar in de schuur zijn tekeningen beschikbaar en daarop wordt duidelijk wat een klus de kunstenaars zich op de hals gehaald hebben.

Magisch

Na het binnenhalen van de oogst kwam het land braak te liggen en kon de Kunstenaars Vereniging Flevoland (KVF) zijn gang gaan. Daar gingen de nodige maanden van voorbereiding aan vooraf. Diverse ontwerpen werden ingediend en drie maanden geleden nam men ter plaatse een proef: met paaltjes en band werden lijnen uitgezet om te kijken of figuren vanuit de lucht zichtbaar waren. Toen de luchtfoto's binnen waren werd de knoop doorgehakt. Marijke Dèmoet van de KVF toont de ontwerpen die volgden. Het zijn drie spiraalvormige magisch aandoende figuren. Iedere kunstenaar heeft er zijn eigen interpretatie bij maar uiteindelijk komt men uit bij een introverte, extraverte en totaalvorm.

Lijntje

Willem Hoogeveen is één van de kunstenaars die ons enthousiast rondleidt op het land. 'We zijn een week lang elke dag met zo'n 4 tot 5 man bezig geweest. Daarbij kregen we hulp van boeren uit de omgeving van wie we diverse dure machines mochten gebruiken.' 'Het is moeilijk om de juiste figuur te krijgen want op zo'n oppervlak kun je niks zien', aldus Willem Hoogeveen. De ontwerpen werden op schaal getekend en met hulp van een grote 'passer', paaltjes en linten zo nauwkeurig mogelijk op het land uitgezet. Voor de ontwerpen werd het land verdeeld in drie stukken van 300 bij 270 meter. 'Je moet dan zo goed mogelijk met de trekker langs het lijntje rijden want een to-

Flevolandse kunstenaars realiseren ploegproject op akker bij Ens

„Met deze ingreep hebben we rechte lijnen in het landschap willen doorbreken”

Kunstenaar Willem Hoogeveen inspekteert een deel van de uitgewerkte figuren. Op de voorgrond de „passer”. „Je moet zo goed mogelijk langs de lijnen rijden.” (Foto: Lucidarts)

taaloverzicht heb je niet.' De tekens werden uitgewerkt in klaverland en tarwestoppel, gedeeltelijk gemaaid en gefreesd.

Tekens

Het verst gelegen, introverte' ontwerp doet denken aan tekens die te vinden zijn op grafheuvels in Ierland. Bij het middelste, 'extraverte' symbool is gepoogd diverse ontwerpen van kunstenaars te combineren, wat resulteert in een vorm die lijkt op het Keltische zonneteken. Arend Roosenschoon noemt het in zijn interpretatie 'Jahw - I - Tsching.' Uiteindelijk moest het eindresultaat worden aangepast omdat het teveel aan een hakenkruis deed denken. Iets waar men absoluut niet mee geïdentificeerd wil worden, zo betoogt Willem Hoogeveen. Het derde teken is een meanderend zig-zag motief dat bij de oude volkeren stond voor het symbool water of bliksem.

Coördinatie

Een van de kunstenaars die intensief betrokken is bij de totstandkoming van het ploegproject is Erik Petersen. Hij geeft toe dat een project als dit voor de toeschouwer op de grond weinig zichtbaars oplevert. 'Wanneer je aan zoiets begint doe je het niet speciaal voor anderen maar voor jezelf. Een kunstenaar is meestal individueel bezig. Hier brengen we met een groep in een beperkte tijd gezamenlijk iets tot stand. Coördinatie is daarbij be-

langrijk. Dat is een uitdaging. Het project is toevallig, al pratend ontstaan. Het land kregen we aangeboden om er iets mee te doen. De vormen zijn van niemand, die zijn gezamenlijk'.

Alle moeite en het gewroet in de grond is maar voor zeer tijdelijk want over enigeweken gaat de ploeg er over. Ook dat deert Erik Petersen niet: 'Waarom zou een kunstenaar iets eeuwig moeten maken? Natuurlijk heb ik wel een fantasie over hoe het er vanuit de lucht uitziet. Je doet het niet zomaar.' Arend Roosenschoon meent echter dat de luchtfoto's die worden gemaakt de 'eeuwigheidsaarde' vertegenwoordigen. 'Wanneer dat niet gebeurt zou iedereen „diep ongelukkig" zijn.'

Materie

De grootschaligheid van het land-art project staat in groot contrast tot het romantische beeld van de schilder met zijn ezel werkend in het landschap. Petersen: 'Voor de landbouwer van nu is er weinig romantiek meer. Het is te grootschalig geworden. De kunstenaar van nu kan zich ondanks dat nog steeds verwant voelen met de boeren. Wij zitten ook in een dwangbuis van beperkingen en strijd om te overleven.'

Het Flevolandschap blijkt, ondanks het grootschalig karakter, voor veel kunstenaars die er wonen

een bron van inspiratie te zijn. Volgens Erik Petersen is de materie die je omringt een middel om te verbeelden wat er in je hoofd zit. Daarnaast wordt de kunstenaar gevormd door wat hij ziet. 'Bij dit project voel je de kracht van de natuur. Je bent niet alleen vanuit je flatje bezig. Het begint met wat lijntjes, dan ga je verder op ruitjespapier en je komt op dit uit. Met deze ingreep hebben we ook het karakter van rechte wegen, sloten en vlakken willen doorbreken. In een landschap met ronde lijnen hadden we alles recht gemaakt, anders valt het niet op.'

Voorstudie

De KVF wil, wanneer het ploegproject is afgerond, een dergelijk experiment rond Schokland. Door in het gele stoppelveld één of meerdere zwarte lijnen te trekken wil men de oude noordwestkust van het voormalig eiland reconstrueren.

Als een branding die de grens tussen zee en land afbakt. Voordat het zover is zal er nog het nodige onderhandeld moeten worden met subsidiegevers, boeren en landeigenaren. Men gaat proberen om samen met betrokken archeologen en 'vrienden van Schokland' de oude kustlijn in kaart te brengen. Volgens Erik Petersen is het ploegproject aan de Zwijsweg een 'voorstudie' voor de realisatie van het Schokland project.

Kunst op de Kavel

Tekens in de vlakte

Nagele - En we noemen het: 'Tekens in de vlakte'. Zo is ongeveer het veldkunstwerk op de kavel van Jaap Quartel tot stand gekomen.

Kunstenaars Willem Hoogeveen uit Emmeloord en Cor Sonke uit Nagele mochten zich op deze kavel aan de voet van de Ketelmeerdijk en het A6-talud uitleven. Willem Hoogeveen legt uit: Voordat de polder er was, was er hier zee. En daarvoor was er weer land. Vanuit die tijd komen er nu 'tekens' als het ware boven drijven. Voor hun kunstwerk maakten de beide kunstenaars gebruik van glaswol dat nog over was van een soortgelijk project vorig jaar op de akkers rondom het voormalig eiland Schokland. De stroken glaswol liggen verankerd met kluiten op de akker.

Boer Quartel vindt het allemaal wel best: 'Als ze maar eind februari weer weg zijn. Dan moet ik ploegen.'

Nagele - Snelle rijders denken aan een landingsplek voor ufo's. In werkelijkheid ligt vlak naast de A6 bij Nagele een kunstwerk op de pas geploegde akkers. Het is gemaakt door Willem Hoogeveen en Cor Sonke uit Emmeloord. De twee hadden een lap witte stof over van een eerder kunstwerk op het eiland Schokland. Ze hebben er twee losstaande runetekens mee gemaakt. De tekens verbeelden de prehistorie die komt bovendrijven. Hoogeveen: 'Iedereen denkt dat de Noordoostpolder vijftig jaar oud is. Dat is natuurlijk niet waar. Hier hebben veel eerder al mensen gewoond. Die sturen nu een bericht.'

Het kunstwerk blijft tot februari liggen., als boer Paul Quartel weer zijn land gaat inzaaien.

2011 - De mens

Kunstwerk van Willem Hoogeveen in tulpenveld bij de Noordoostpolder

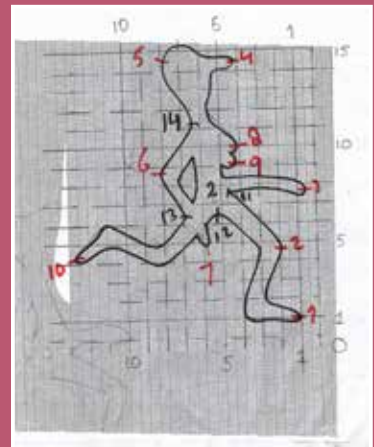
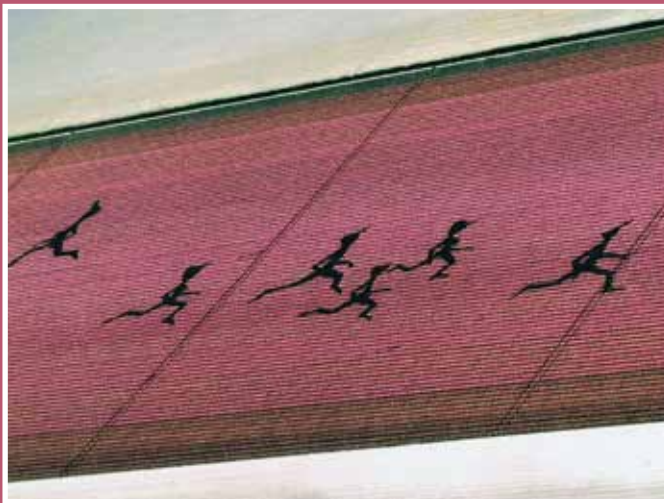

ROTTERDAM, 16 APRIL. Aan de Zuiderringweg in de Noordoostpolder heeft de kunstenaar Willem Hoogeveen een kunstwerk gemaakt in een bloeiend tulpenveld. Het werk met de titel „de mens“ ligt in een bloeienveld van 400 bij 150 meter. Het

werk is 170 bij 60 meter. „We lopen allemaal achter elkaar aan“, aldus Hoogeveen. „Daarom loopt alles zoals het loopt. We worden verliefd, verbouwen voedsel, laten treinen rijden, krijgen kinderen, bouwen huizen, etc. Sommige mensen zijn dwars,

zij gaan een andere kant uit. Let op, misschien heeft een van hen een idee of plan dat ons verder brengt voor we mogelijk vastlopen in onze gewoontes.“
Foto WFA

Nrc - 27 april 2011

In 2011 maakte Willem de eerste tulpenbollentekening. De titel was *De Mens*. Hij haalde de NRC ermee. Kern van het werk is: de maatschappij loopt gesmeerd. Alles werkt en het is handig dat we met ons allen die ene kant oprennen. Maar, let wel, we hebben ook mensen nodig die tegen de stroom in

rennen, de andere kant op. Die tegenstromers komen misschien wel met een plan dat ons verder helpt en ze voorkomen in ieder geval dat we vastlopen in gewoontes.

Voor het boekje dat Willem in 2016 maakte stond bijgaand gedicht.

2012 - De mens en zijn polder

op de akker van Jeroen Schutte

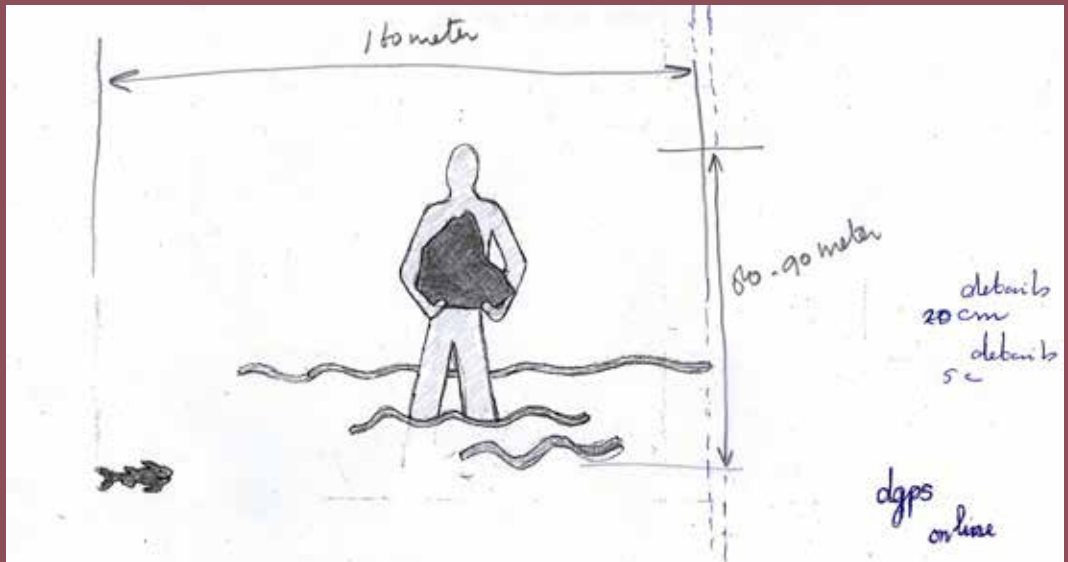
Kunstenaar Willem Hoogeveen maakt opnieuw een enorm levend kunstwerk in een bloeiend tulpenveld bij Nagele. Hij doet dit door een deel van de tulpen te koppen. Zo ontstaat het beeld van een mens die zijn polder uit de Zuiderzee haalt en een vis die de gevolgen van de drooglegging gadeslaat.

Dick Vos Fotografie

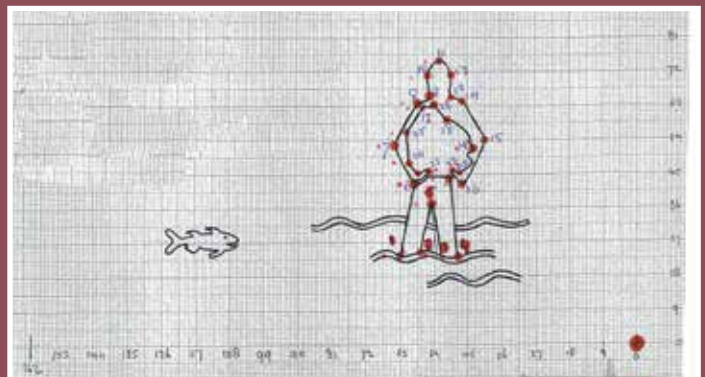
Flevopost - 2 mei 2012

Nagele - Kunstenaar Willem Hoogeveen heeft opnieuw een enorm levend kunstwerk gemaakt in een bloeiend tulpenveld bij Nagele. Door een deel van de tulpen op de akker te koppen, is er een rood-groene afbeelding ontstaan van de mens die zijn polder uit de Zuiderzee haalt en een vis die de gevolgen van de drooglegging gadeslaat. De afmetingen: zestig meter hoog en honderd meter breed. Het kunstwerk is onderdeel van het StEep Countus Tulpenfestival en vooral vanuit de lucht goed te zien. Het kunstwerk heet 'De mens en zijn polder'. Hoogeveen: De mens haalde zeventig jaar geleden de

Noordoostpolder uit de Zuiderzee. Dit jaar herdenken we de doorglegging in 1942. Een kunststuk bedacht door Lely, gemaakt door duizenden naamlozen en vervolgens opgebouwd door pioniers en bewoners. De vis die de drooglegging in de afbeelding aanschouwt, staat symbool voor vissersgemeenschap op het nabijgelegen Urk. Het werk is wat Hoogeveen betreft een eerbetoon aan de dijkensbouwer, pionier, boer, automonteur, leraar, verpleegkundige en iedereen die erbij betrokken was en is. 'Voor alle mannen en vrouwen die tot nu toe van de polder iets moois maakten.' Het kunstwerk ligt aan de Monnikenweg 8 bij Nagele, langs de fietsroute van het Tulpenfestival.

Nederlands Dagblad 28 april 2012

2013 - De aarde en omstreken

Flevopost 7 mei 2013

Espel - De Emmeloordse kunstenaar Willem Hoogeveen heeft een kunstwerk gemaakt in een tulpenveld van 130 x 300 meter aan het Onderduikerspad bij Espel. 'De aarde en omstreken' is alleen vanuit de lucht te zien.

'Toen astronauten voor het eerst tijdens de maanreis de aarde zagen waren ze ontroerd en realiseerden ze zich de

kwetsbaarheid van de aarde met dat kleine laagje dampkring. Dit werk toont drie planeten en de aarde', legt Hoogeveen uit.

'De aarde wordt verbeeld door een cirkel van mensen dieren en natuur. Dieren doen wat dieren doen. En planten wat we van ze kunnen verwachten.

De mens heeft iets extra's: hij kan denken en bewust handelen. Dat wordt verbeeld door de ladder en de 3. Wat de mens bedenkt en hoe hij handelt doet er toe, ook al zijn we als mensheid maar een klein radertje in het heelal'. Het kunstwerk werd gemaakt door tulpen in een bloeiend tulpenveld te koppelen, zodat vanuit de lucht figuren zichtbaar worden. Morgen verdwijnt het werk alweer, omdat de kopmachine van de boer er aan de slag moet.

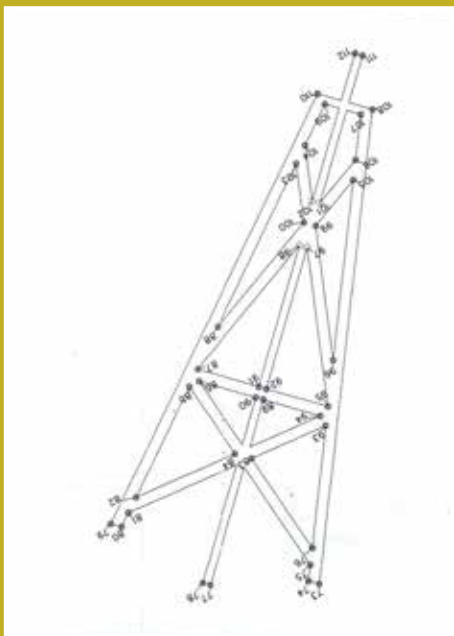
2015 - Schaliegas NEE

Omroep Flevoland - 1 mei 2015

Rutten - Kunstenaar Willem Hoogeveen uit Emmeloord heeft een anti-schaliegas kunstwerk gemaakt in een geel tulpenveld. In het gewas is een man te zien die wegrent van een boortoren richting de zon.

Met zo'n vijftien vrijwilligers kopte de Emmeloordse kunstenaar de tulpen. Dat is het verwijderen van de gele bloem zodat de tekening zichtbaar wordt door de groene stengels en bladeren. De groep is daar een halve dag mee bezig geweest.

Het kunstwerk is gemaakt in samenwerking met de stichting Tegengas. Op deze manier willen zij de politiek er aan blijven herinneren dat gasboringen in Noordoostpolder niet moeten plaatsvinden.

Klimaatverbond Nederland - 6 mei 2015

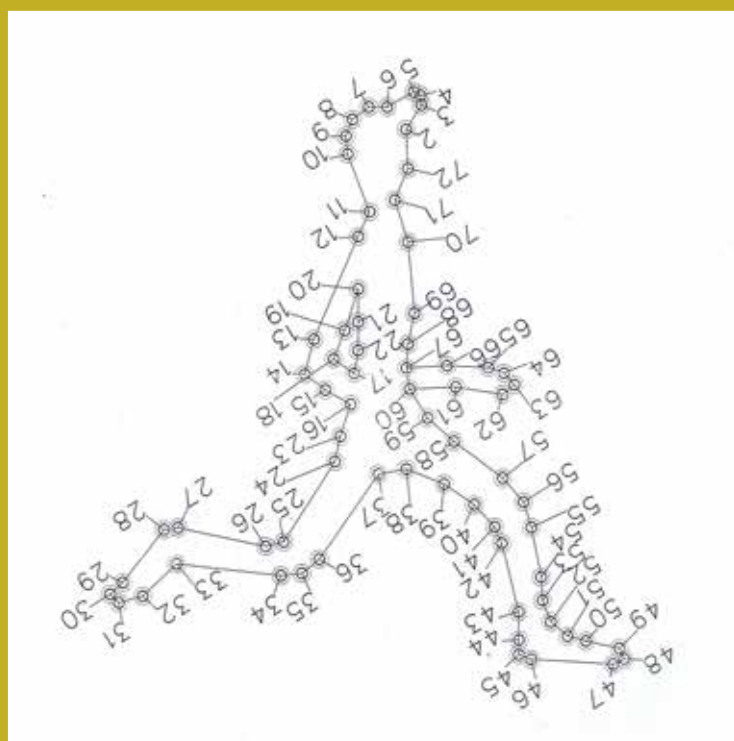
*Schaliegas kunstwerk
in tulpenveld Noordoostpolder*

Samen met Tegengas heeft Willem Hoogeveen een kunstwerk aangelegd in een tulpenveld nabij Rutten. Op het kunstwerk is een persoon te zien die bij een boortoren vandaan naar een zon toe vlucht. Hiermee verbeeldt Hoogeveen de wens van de inwoners van de Noordoostpolder: geen schaliegas, wél energie van zon en wind.

*Urgentie van actie tegen schaliegas
Tegengas wil met deze actie de inwoners attent maken op naderend onheil. Als het aan minister Kamp ligt, wordt er in de Noordoostpolder naar schaliegas geboord. Hij wil daartoe voor de zomer de vergunning aan Cuadrilla verlengen. Het boren zou dan in de volgende kabinetsperiode moeten gebeuren. En dat wil Tegengas absoluut voorkomen. Het is veel beter om het geld dat daarvoor nodig is in duurzame energie zoals zon en wind te steken.*

Tegengas nodigt inwoners en bedrijven uit voor congres

Dinsdagavond 12 mei organiseert Tegengas een schaliegas congres in 't Voorhuys te Emmeloord. Iedereen is welkom. Naast veel betrokken bedrijven zijn ook bestuurders van de gemeente Noordoostpolder, buurgemeenten en Provincie Flevoland van de partij. Daarnaast zijn ook Tweede Kamerleden uitgenodigd. Tegengas verwacht veel belangstelling van eigen inwoners. De aanvang is om 19:00 uur en de toegang is vrij. Er geldt: vol is vol.

2020 - Hou vol

De Stentor - 29 april 2020

Met de boodschap 'Hou vol' op een tulpenveld wil de gemeente Noordoostpolder alle inwoners een hart onder de riem steken. Het kunstwerk is gerealiseerd door kunstenaar Willem Hoogeveen. Hij maakte al eerder kunstwerken in tulpenvelden.

De figuren zijn de afgelopen week uitgezet met paaltjes en touw. Via het project 'Aan de slag' van welzijnsorganisatie Carrefour konden asielzoekers uit het centrum in Luttelgeest meedoen aan dit initiatief. Zij hielpen met het koppen van de tulpen.

Met de huidige coronamaatregelen moeten mensen zoveel mogelijk thuis blijven. Een bezoek aan de tulpenvelden wordt afgeraden door de autoriteiten. Net voordat dit veld met tulpen werd gekopt, is de boodschap daarom vanuit de lucht opgenomen.

2020 - Bankje

Dit bankje is in 2020 geplaatst op het Sluitgatpad, dat eerder bekend stond als het Ketelzwerfpad (waarover in een later boekje uitgebreid aandacht wordt besteed).

Op dit bankje kun je zitten en uitkijken over het polderlandschap, mijmeren over Willems tulpenvelden. Wat er was ... en wat hij allemaal nog had willen maken.

